

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERME SEBEPLERİ VE SONA ERME ANININ ÖNEMİ

Metin PEHLİVAN

Doktora öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, Türkiye

Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, İİBF, metinpehlivan@klu.edu.tr

Özet

01.01.2002 tarihinde Türk Medeni Kanunu'nu yürürlüğe girdi. TMK'nın yürürlük tarihinden itibaren yasal mal rejimi olarak, edinilmiş mallara katılma rejimi kabul edilmiş oldu. Bu çalışmamızda edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme sebepleri ve sona erme anının önemine genel doktrinlerdeki tartışmalara ve Yargıtay kararlarına da yer verilerek açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mal rejimi, edinilmiş mallara katılma rejimi, Yargıtay Kararları, Doktrin

REASONS OF ACQUIRED PROPERTY REGIME AND IMPORTANCE OF EXPIRATION

Abstract

The Civil Code passaged into law at 01.01.2002 and original data of the acquired properties participating rejime is received which is legal property rejime. In this article, we will explain reasons of the acquired properties participating rejime and importance of expiration which is regulated in this Turkish Civil Code, by giving example from academical doctrines and the convictions of the Supreme Court of Appeals

Keywords: Commodity rejime, original data of the acquired commodities participating rejime, Supreme Court of Appeals Convictions, doctrines

GİRİŞ

Edinilmiş mallara katılma rejiminin kapsamına, eşlerin edinilmiş mallara katılma rejimine başladıkları tarih ile rejimin sona erdiği tarih aralığında edinilmiş oldukları mallar dahildir. Bu yüzden eşler arasındaki yasal mal rejiminin sona erme nedenleri ve sona erme anı, eşlerin hangi mallarının tasfiye işlemine tabi tutulacağına tespiti yönünden önem arz etmektedir. Bu bağlamda, eşlerin edinilmiş oldukları mallar, edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erdiği tarihten itibaren eşlerin kendi kişisel malları olarak kabul edilecektir. Bununla birlikte; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, tasfiyeye konu olan malların hangi tarihteki değerlerinin dikkate alınacağı hususu bakımından da edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme anı önemlidir. Bu husus MK m.235/1 ile hüküm altına alınmıştır. İlgili hükme göre; edinilmiş mal rejimi son bulduğunda ailenin malvarlığında bulunan edinilmiş mallar tasfiye günündeki değerine göre hesaplanacaktır. Bu madde hükmüne ek olarak MK m.228 hükmü uyarınca; eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları da mal rejiminin sona erme anındaki durumlarına göre ayrılacaktır.

Bu çalışmada edinilmiş mallara katılma rejimindeki edinilmiş mallar ve kişisel malların neler olduğu, edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıç anı, edinilmiş mallara katılma rejiminin hangi nedenlere dayalı olarak sona ereceği ve edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme anı hakkında bilgi verilecektir.

1. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ

1.1 Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejimi Medeni Kanun'un 218 ile 241. Maddeleri arasında hüküm altına alınmıştır. Kural mal rejimi olarak da adlandırılan edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimidir (Büyüktanır, 2002: 103-130). Yasal mal rejiminde eğer eşlerin mal rejimi sözleşmesine dayanarak farklı bir mal rejimi seçmeleri durumu söz konusu değilse, eşlerin yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma rejimidir. İsmine de anlaşılacağı üzere edinilmiş mallara katılma rejiminin en açık ve bariz özelliği; eşlerden birinin, evlenme gerçekleştiği andan itibaren edinilmiş olduğu mallar üzerinde, diğer eşin tasfiye gerçekleşmesi halinde edinilen malların yarısı oranında katılma alacağı elde edebilme hakkına sahip olmasıdır (Başpınar, 1999: 48-62).

1.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Kapsamı

4721 sayılı Medeni Kanun md.218'e göre edinilmiş mallara katılma rejiminde mallar, edinilmiş mallar ve eşlerin her birinin kişisel mallarından oluşmaktadır. Yani edinilmiş mallara katılma rejimini edinilmiş olan mallar ile kişisel mallar oluşturmaktadır.

1.2.1. Edinilmiş mallar

4721 sayılı Medeni Kanun md.219'da da hüküm altına alındığı üzere edinilmiş mallar, eşlerden her birerinin, evliliğe ilk adım attıkları andan itibaren evlilik birliği devam ettiği müddetçe elde ettikleri mal varlığı değerlerinin tamamını kapsamaktadır. MK. md. 219'a göre eşlerden birine ait olan edinilmiş mallar:

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacıyla kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler. İlke olarak mal rejimi devam ettiği müddetçe, belirli bir bedel ödeyerek sahip oldukları tüm mal varlıkları edinilmiş mallardan sayılacaktır.

İlgili kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere bir eşin evlilik birliğinin devamı sırasında emeğinin karşılığı olarak elde ettiği kazanımların tamamı edinilmiş mal olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır (Acabey, 2007: 491-534). Aşağıda ifade edilecek olan kişisel mallara ait olan gelirler ile bu gelirlerden elde edilen kazanımlardan elde edilen mal varlıklarının tamamı da edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir (Köseoğlu ve Kocaağa, 2009: 702).

1.2.2. Kişisel mallar

4721 sayılı Medeni Kanun md.220' de de edinilmiş mallara katılma rejimine dahil olan kişisel mallar tahdidini olarak sayılmıştır. İlgili hükme göre:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanmak yoluyla elde ettiği mal varlığı değerleri,
3. Manevi tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerlerdir.

Karşılıksız kazandırmalar sonucu eşlerden birine yapılan arsa, ev, otomobil gibi bağışlamalar da bağışlanan eşin kişisel malı kabul edilmektedir (Sarı, 2007: 171; Acar, 2016: 234). Eşlerin sahip olduğu kişisel malların satılmasıyla sahip olunan anapara ile satın alınan mal değerleri de kişisel

mal olarak kabul edilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere kişisel malların geliri elde edilen kazanımlar edinilmiş mal olarak tespit edilmektedir.

2. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN BAŞLANGICI

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme halleri ve sona erme anına değinmeden önce eşler arasında geçerli olan edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıç anına da değinmek yerinde olacaktır. Eşlerin evliliğin devamı esnasında sahip oldukları malların hangilerinin edinilmiş mal, hangilerinin de kişisel mal olduğunun tespiti edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıç anına göre yapılmaktadır (Zevkliler vd., 2015: 172; Sarı, 2007: 6).

Eğer eşler yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi başlamadan önce belirli bir mal varlığına sahip iseler, sahip olunan mallar kişisel mal olarak kabul edilmekte ve eşler, tasfiye söz konusu olduğu durumlarda bu kişisel mallar üzerinde hak iddia ve talep edememektedir (Akyavuz, 2011: 203-231).

Edinilmiş mallara katılma rejimi başlama anı evlilik, edinilmiş mallara katılma rejimini kabul eden mal rejimi sözleşmesi ve hakimın bu yönde karar vermesi hallerinde gerçekleşmektedir.

2.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Evlenme İle Başlaması

Kişiler evlilik akdini imzaladıklarında, mal rejimi sözleşmesine dayanarak diğer mal rejimlerinden birini seçmemiş olmaları durumunda yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi evlilik tarihinden itibaren başlayacaktır. Fakat eşler mülga medeni kanun zamanında evlenmişseler, evlendikleri zamanda geçerli olan mal ayrılığı rejimine tabi olmaktadır. Farklılık arz eden bu husus 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun md.10 ile açıklığa kavuşturulmuştur. Bu hükme göre Türk Medeni Kanun'u yürürlüğe girmeden evvel evlilik akdini imzalamış olan eşler arasında geçerli olan mal rejimi geçerliliğini koruyacak olmakla birlikte, yürürlük tarihinden sonraki bir yıllık sürede içerisinde farklı bir mal rejimini tercih edebilecekler; farklı bir mal rejimini tercih etmezlerse Türk Medeni Kanun'un yürürlük tarihi olan 01.01.2002' den başlayarak edinilmiş mallara katılma rejimine dahil olmuş olacaktadırlar. Ek olarak şunu da ifade etmek gerekir ki eşler, yukarıda ifade edilen evlilikten sonraki bir yıl içerisinde; aralarında yapacakları mal rejimi sözleşmesiyle, evlendikleri tarihi yasal mal rejimi başlangıç tarihi olarak kararlaştırabileceklerdir (Zeytin, 2008: 87).

Eğer eşler 1 Ocak 2002 tarihinden önce evlilik akdini imzalamış, fakat mal rejimi sözleşmesine istinaden farklı bir seçimlik mal rejimine tabi olmamışlarsa; bu tarihten önce mal ayrılığı rejimine, bu tarih sonrasında ise edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olacaktadırlar. Eğer eşler mallarını 1

Ocak 2002 tarihinden evvel edinmişlerse; edinilmiş olan mallar, kimin üzerine kayıtlı ise ona ait olacak, tasfiye aşamasına gelinmiş olursa bu mallar için eşler arasındaki tasfiyeye dahil edilmeyecektir. Bu tarihten sonra eşler mal edinirse ve bu mallar tasfiye aşamasında ailenin mal varlığında ise malın mülkiyetini elinde bulundurmayan eş malın değerinin yarısı oranında “katılma alacağı” hakkı elde edecektir (Moroğlu, 2013: 63).

Seçimlik mal rejimlerinde, evlenme ile mal rejiminin başlaması için eşlerin evlenmeden önce veya evlendikleri tarihte mal rejimi sözleşmesini yapmaları gerekir. Mal rejimi sözleşmesi evlendikten sonra yapılmışsa, mal rejiminin evlenme anından başlayacak şekilde hüküm ifade edeceğini akdedemezler.

2.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Mal Rejimi Sözleşmesi İle Başlanması

Eşler yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi dışında mal rejimi sözleşmesine dayanarak seçimlik mal rejimlerinden herhangi birini seçmiş dahi olsalar; başka bir mal rejimi sözleşmesi ile edinilmiş mallara katılma rejimini seçebilirler (Kırmızı, 2012: 49).

Eşler aralarında mevcut olan mal rejimi yerine, yapacakları mal rejimi sözleşmesine istinaden yeni bir mal rejimi kararlaştırabilirler. Eğer eşler, aralarında yapmış oldukları mal rejimi sözleşmesi ile tercih edilen mal rejiminin yürürlük tarihini farklı bir tarih olarak belirlememişlerse, seçimlik mal rejimi sözleşmenin yapıldığı tarihte başlayacaktır. Eğer eşler seçimlik mal rejimleri arasından bir tanesini tercih etmiş, sonrasında da yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçmişlerse, bu sözleşmeyle eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi başlamış olacaktır. Bu durumda yasal mal rejiminin başlangıç anı aksi kararlaştırılmamış ise sözleşmenin akdedildiği andır. Eşler tercih ettikleri seçimlik mal rejimini değiştirmek istiyorlarsa, tekrar mal rejimi seçme sözleşmesi yapmaları gerekecektir.

Edinilmiş mallara katılma rejimi, yapılan yeni mal rejimi sözleşmesinin akdedildiği andan başlayarak hüküm ifade edecektir.¹

Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminden herhangi bir seçimlik mal rejimine ya da bir seçimlik mal rejiminden farklı seçimlik mal rejimine geçmeyi tercih eden eşler için de aynı sonuç geçerli olmaktadır. Eşler tarafından akdedilen sözleşmeyle farklı bir tarih kararlaştırılmamışsa, mal rejimi, mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı tarihte başlayacaktır.

¹ Süleyman Mortaş, *Eşler Arasında Mal Rejimleri*, <http://www.taa.gov.tr/indir/esler-arasinda-mal-rejimi-suleyman-mortas-yargitay-2hd-tetkik-hakim/> Erişim Tarihi: 29.03.2016

2.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Hakim Kararı İle Başlaması

4721 sayılı Medeni Kanun md.208/2'ye göre eşlerden birinin talebi ile aralarındaki mal rejimi haklı sebeplerin varlığına dayandırılarak mal ayrılığı rejimine dönüştürülmüş olabilir. Haklı nedenlerin ortadan kalkmasından sonra eşlerden birinin talebi ile hakim önceki mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi geçilmesine karar verir. Bu durumda, eşler arasındaki edinilmiş mallara katılma rejimi karar tarihinden itibaren işlemeye başlar (Gençcan, 2006: 1-13).

3. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERME SEBEPLERİ

Edinilmiş mallara katılma rejiminin kapsamına, eşlerin edinilmiş mallara katılma rejimine başladıkları tarih ile rejimin sona erdiği tarih aralığında edinilmiş oldukları mallar dâhildir. Bu yüzden eşler arasındaki yasal mal rejiminin sona erme anı, eşlerin hangi mallarının tasfiye işlemine tabi tutulacağına tespiti yönünden önem arz etmektedir. Bu bağlamda, eşlerin edinmiş oldukları mallar, edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erdiği tarihten itibaren eşlerin kendi kişisel malları olarak kabul edilecektir. Bununla birlikte; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, tasfiyeye konu olan malların hangi tarihteki değerlerinin dikkate alınacağı hususu bakımından da edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme anı önemlidir. Bu husus MK m.235/1 ile hüküm altına alınmıştır. İlgili hükme göre; edinilmiş mal rejimi sona erdiğinde mevcut olan edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılacaktır. Buna ek olarak MK m.228 hükmüne istinaden; eşlerin sahip oldukları kişisel mallar ve edinilmiş mallar da mal rejiminin sona erme anına göre tasfiye edilecektir.

3.1. Eşlerden Birinin Ölümü Sebebiyle Katılma Rejiminin Sona Ermesi

Eşlerden birinin ölümü ile birlikte evlilik birliği sona ermektedir. Bu hususta tıbbi olarak teşhis ve tespit edilen kesin ve tam olarak eşlerden birinin ölmesi anında evlilik birliğinin sona erdiği kabul edilmektedir (Şıpka, 2011: 141; Kırmızı, 2012: 49; Sarı, 2007: 84). Evlilik birliğinin sona ermesi anında, evlilik birliği ile sıkı bir bağ içinde olan mal rejimi de sona ermektedir.

Evlilik birliğinin devamında önem arz eden ve eşlerin gerçekleştirmek zorunda oldukları davranışlar; eşlerden birinin ölümü, mahkemece boşanma veya evliliğin iptaline karar verilmesi, gaiplik kararı alınması sebeplerinin varlığı hâlinde sona ermekte, buna paralel olarak mal rejimi de sona ermektedir (Şıpka, 2011: 146; Zevkliler vd., 2015: 273).

Eşin altsoy ve üstsoy mirasçılarının belirlenmesinde de eşlerden birinin ölmesine sonuçlar bağlanmaktadır. Miras paylarının tespit edilmesinden önce yasal mal rejiminin tasfiye edilmesi

lazım gelmektedir. Çünkü terekenin, yapılacak olan tasfiye işlemleri neticesinde geride kalan eşe katılma alacağı borçlusunu veya alacaklısı olduğu ortaya çıkmaktadır (Öztaş, 2009: 223-264).

3.2. Evlenmenin Butlanına veya Boşanmaya Karar Verilmesi Sebebiyle Mal Rejiminin Sona Ermesi

Borçlar Kanunu md.27’de de hüküm altına alındığı üzere; kanunların emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan hallerde sözleşmeler kesin hükümsüz kabul edilmektedir. Bu hüküm mal rejiminin de dayanak noktası olan evlilik akdi için de geçerlidir. Bu hallerin varlığı halinde evlilik akdi de kesin hükümsüz olmaktadır. Bütün bunların sonucu olarak da yasal veya seçimlik mal rejimi de sona erecektir (Demir, 2014: 247-269).

Evlilik akdinin geçerli olma şartlarının hüküm altına alındığı MK md.124’teki unsurları taşıyamaması hâlinde evlenme akdinin mutlak veya nisbî butlanla geçersizliği kabul edilecektir. Fakat aynı yasanın 156. maddesine göre de evlilik birliğinin sonlandırılabilmesi için hâkim kararı aranmaktadır. Ayrıca maddenin devamında “Mutlak butlan hâlinde bile evlenmenin hâkim kararına kadar geçerli olacağı ve evliliğin bütün sonuçlarını doğuracağı” ifade edildiğinden, bu tür bâtil evliliklerde de tıpkı bâtil olmayan evliliklerde uygulandığı şekilde mal rejimi hükümleri geçerli olacaktır (Kayış, 2012: 22).

Mal rejimini sona erdiren nedenlerden biri de eşlerin boşanmasıdır. Yetkili ve görevli mahkemeye eşlerin müracaatı neticesinde görülen boşanma davasında yapılan yargılama sonucunda verilecek olan boşanma kararının kesinleşmesi ile birlikte evlilik akdi sona erer. Bu kararın sonucu olarak da; nafaka, maddi-manevi tazminat, eğer varsa çocukların velayet hakkı, evlilik birliği süresince edinilmiş malların paylaşımıyla ilgili olarak eşlerin talepleri ister boşanma davası içinde ister ayrı bir dava yoluyla gündeme gelebilecektir.²

Kanun koyucu boşanma davası devam ederken eşlerden birinin, diğer eşin katılma alacağını azaltmak amacıyla birbirlerinden mal kaçırmalarını ve kendilerine haksız kazanç elde etmelerini önlemek için, mal rejiminin sona erdiği anını, davanın sona erdiği tarih değil, davanın açıldığı tarih olarak belirlemiştir. Tasfiyede değerlendirmeye alınacak kişisel mallar ve edinilmiş mallar bu an itibarıyla tespit edilecektir³(Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2008/444 K).

² Sinem Üstün Erdoğan, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununa Göre, Mal Rejimi Tasfiyesinin Anlaşılabilir Boşanma Davalarında Düzenlenen Protokol İle Gerçekleşmesi, <http://www.yasaizleme.org.tr/pdf/mal-rejimi-tasfiyesi.pdf>
Erişim Tarihi: 15.03.2016

³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2008/444 K. “Somut olayda; taşınmaz ve araç, taraflar arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilmiştir. Bu mallar, yeni rejime (edinilmiş mallara katılma) kocanın "kişisel malı" olarak girmiştir. (TMK. m.220/2) Edinilmiş mal değildir. Çalışmayan, herhangi bir geliri ve kazancı bulunmayan davacı kadının bu malların edinilmesine herhangi bir katkısı kanıtlanamamıştır. Bu nedenle, davacı; katkı payı karşılığı veya değer artış payı nedeniyle davalıdan alacak talebinde bulunamaz.

Türk Medeni Kanunu'nun 179.maddesinde boşanma akdinin sonuçlarını düzenlenmiştir. İlgili hükme göre; boşanma kararı ile evlilikte geçerli olan mal rejiminin, hangi mal rejimi tercih edilmişse veya hangisi geçerli ise o mal rejimi hükümlerine göre tasfiye edilecektir. İlgili hükümdeki “Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanır” ifadesi ile boşanma kararı verilmesinin, mal rejiminin de sona ermesine yol açacağı vurgulanmıştır⁴ (Ateş, 2013: 78; Yargıtay 8.Hukuk Dairesi 2011/ 3625 E.2011, 4839 K.).

Evliliğin iptali veya boşanma davalarında evliliğin iptali ya da boşanma kararlarının yanında, bu taleplerin reddi yönünde de kararlar verilebilmektedir. Bu halde ise yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin devam edip etmeyeceği hususu dikkat çekmektedir. Çünkü bu tür davalarda, mahkemenin boşanma talebinin reddi yönünde kararı ile evlilik birliği devam edeceğinden ve katılma rejimi de sona ermeyeceğinden, boşanma davası devam ederken mal varlığına yeni dahil olan mallar, edinilmiş mal olarak sayılacak ve bir şekilde evliliğin sonlanması halinde tasfiye işlemleri sırasında dikkate alınacaktır (Yetik, 2008: 149; Köseoğlu ve Kocaağa, 2009: 707).

Eşlerden biri tarafından açılan boşanma davasının kabul edilip boşanma kararının kesinleşmesi halinde; TMK m.225\II. fıkra hükmü uyarınca, mal rejimi davanın açıldığı tarihten itibaren sona ermiş sayılacağından, bu tarihten sonra edinilen mallar, bu malları satın alan eşe ait olacak, edinilmiş mal vasfını kazanmayacaktır. Yasa koyucu TMK m.225/II. fıkrasıyla davaya ilişkin kararın kesinleşmesi şartını, mal rejiminin sona ermesi için değil, kesin hükmün etkilerinin dava tarihinden itibaren başlaması için öngörmüştür. Nitekim Yargıtay “Evlilik akdinin, boşanma davasının kabulüyle sona erdirilmesine karar verilmesi halinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer” (Yargıtay 2.Hukuk Dairesi 2005/ 12451 E. 2005/14803 K.) şeklinde karar vermiştir.

Anlaşmalı boşanma olarak ifade edilen eşlerin birlikte dava açmaları veya eşlerden biri tarafından açılan davanın diğer eş tarafından kabul edilmesi hâlinde, mal rejiminin sona ermesi değişik şekilde sonuçlanmaktadır. Yetkili mahkemece boşanmaya dair hüküm tesis edilebilmesi için; Medenî Yasa'nın 166. maddesi gereğince eşlerin malî konularda uyuşmazlıklarının olmaması ve ayrıca çocukların geçim, barınma vb. ihtiyaçları için anlaşmaya varmaları zorunludur. TMK.m.166'ye göre anlaşmalı olarak açılan boşanma davalarında eşlerin malî konulara ve malların eşlere dağılımında ortak karar vermeleri amaçlanmaktadır.

Taraflar arasındaki 1.1.2002 tarihinden itibaren başlamış olan edinilmiş mallara katılma rejimi, boşanma davasının açıldığı 18.4.2003 tarihinde sona ermiştir.”

⁴ Yargıtay 8.Hukuk Dairesi 2011/ 3625 E.2011, 4839 K. “davasının sonucunu beklemek, boşanmanın gerçekleşmesi ve kesinleşmesinden sonra davaya kaldığı yerden devam edilerek ve taraf delillerini değerlendirerek esasla ilgili bir hüküm kurmak, boşanma davası olumlu sonuçlanmadığı takdirde ön koşul gerçekleşmediğinden davanın reddine karar vermek olmalıdır.”

3.3. Eşlerin Başka Bir Mal Rejimini Kabul Etmeleri Sebebiyle Önceki Mal Rejiminin Sona Ermesi

Eşler, evliliğin devamı sırasında boşanma, ayrılık, vb. hallere gerek kalmaksızın serbest iradeleri doğrultusunda kanunda öngörülen noterde yazılı olarak yerine getirilme şartını da yerine getirerek, sınırları yasal çerçeve ile belirlenmiş konularda başka bir mal rejimini tayin edebilirler. Böyle bir değişiklikle amaçlanan ise; aile birliğinin devamında malların yönetimi, yararlanılması, birbirlerine veya üçüncü kişilere karşı taşıdığı sorumluluğu, mülkiyet ve paylaşım şekline ilişkin kurallarda yeni hükümleri geçerli kılmaktır (Keskin, 2011: 122-133).

Hem “Eşler mal rejimi sözleşmesine istinaden kanunda hüküm altına alınmış herhangi bir mal rejimini de tercih edebilirler” içeriğini taşıyan TMK m.202\II hükmü ile hem de “Eşler, yapacakları mal rejimi sözleşmesine istinaden istedikleri vakitte yeni bir mal rejimi kabul edebilecekleri gibi önceki mal rejimini de kabul edebileceklerdir.” TMK m.208\I. fıkra hükmüyle eşlere evliliğin kurulmasıyla uygulanmaya başlayan mal rejiminin, evliliğin sonuna kadar devam etmesine katlanma yükümlülüğü ortadan kaldırılmaktadır. Malvarlığı değerlerinin tabi olacağı yeni mal rejiminin uygulanması için mevcut malların kime ait olduğunun tespiti zorunlu olduğu için, önceki mal rejiminin tasfiyesi gerekmektedir.

Eşler evlilik birliğinin devamınca edinilmiş mallara katılma rejimi, paylaşmalı mal ayrılığı rejimi, mal ortaklığı rejimi veya mal ayrılığı rejimlerinden birini tercih etmek zorundalar. Herhangi bir mal rejimine tâbi olmayan bir evlilik sözleşmesi yapılamayacağı gibi bir mal rejimi sona ermeden diğeri de geçerlilik kazanamayacaktır (Şimşek, 2012: 381-396).

3.4. Mahkeme Tarafından Olağanüstü Mal Rejimine veya Ayrılığa Karar Verilmesi Sebebiyle Mal Rejiminin Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu md.206’da “Haklı sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir.” Hükmü düzenlenmiştir. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere eşlerden birinin talebi üzerine kanun maddesinde sayılan mevcut hallerden birinin ya da benzer bir hâlin ortaya çıkması sonucu hâkime, mal rejimini kaldırarak, eşler arasında mal ayrılığı rejimini geçerli kılma yetkisi verilmiştir (Özmen, 2007: 40-43).

Yukarıda ifade edilen hükümde mal varlığında yer alan hukukî değerlerin korunması amaçlanmaktadır. İlgili hükümde (TMK 206. Madde) de sayılan nedenlere benzer başka filler nedeniyle eşlerden birinin talepte bulunması durumunda, hâkim tarafından edinilmiş mallara katılma veya seçimlik mal rejimleri sona erdirilerek mal ayrılığı rejiminin evlilik birliğinde

uygulanması sağlanacaktır (Özdamar ve Kayış, 2012: 49). Haklı bir nedenin var olması hâkimin mal rejiminin değiştirilmesi yönünde karar vermesinde önem arz etmektedir. Aşağıda sıralanan durumların gerçekleşmesi hali haklı sebebin var olduğunu noktasında genel kabul görmektedir :

- “1. Diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması,*
- 2. Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,*
- 3. Diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,*
- 4. Diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,*
- 5. Diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması. Eşlerden biri ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun ise, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.”*

Eğer hakim yukarıdaki haklı nedenlerin varlığına kanaat getirirse; bunun üzerine vereceği kararlar birlikte evlilik, mal ayrılığı rejimine tabi olacak ve edinilmiş mallara katılma rejimi sona erecektir.

Boşanma davası yargılaması sonucunda, yetkili mahkeme hakimi ortak hayatın yeniden kurulması ihtimaline karşı ayrılık kararı verebilir. Bunun gibi eşlerden biri de ayrılık davası açmış ve sonucunda ayrılık kararı verilmiş olabilir. Mevzuatta eşler hakkında verilen ayrılık kararı, mal rejimini sona erdiren nedenler arasında sayılmamıştır. Fakat buna karşılık Türk Medeni Kanunu md.180'e göre mahkemenin ayrılığa karar vermesi hâlinde, ayrılığın süresi ve eşlerin hem malî hem de ekonomik durumları göz önüne alınarak, aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş olan mal rejiminin kaldırılmasına karar verilebilmektedir. Maddede yasal mal rejiminden bahsedilmemekte, sözleşme ile geçerli kılınan mal rejiminin sona erdirilmesine karar verileceği belirtilmektedir. Yasa hükümlerinin lafzî ve amaçsal yorumu gereği yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma rejimine tabi olan eşlerin evliliklerinde de hâkimin ayrılık kararı vermesiyle TMK 180. madde uygulama alanı bulacaktır (Özüğür,2013: 50; Öztan, 2004: 312; Sarı, 2007: 95). Çünkü ayrılık kararı verildiğinde edinilmiş mallara katılma rejiminin temelinde yatan ortak hayata da ara verilmiş, ailenin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla birliğin devamıyla sağlanan eşler arasındaki iş bölümü, işbirliği, dayanışma gibi ortak görevler ortadan kalkmış bulunmaktadır. Sonuç olarak yasal mal rejiminin uygulanmasındaki temel amacı oluşturan mal, para, emek veya hizmet paylaşımı gerçekleşmediğinden dolayı, ayrılık kararı verilen yasal mal rejimine tâbi evliliklerde de mal rejimi sona erdirilerek mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi yerinde olacaktır (Akyavuz, 2011: 203-231).

3.5. Alman Gaiplik Kararı Neticesinde Mal Rejiminin Sona Ermesi

Ölüm tehlikesi içinde kaybolmuş ya da uzun süredir haber alınamayan eşin ölümü kuvvetle muhtemelse, hak sahiplerinin başvurusuna istinaden üzerine mahkeme eş hakkında gaiplik kararı verebilir. Gaiplik kararının istenebilmesi, ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl geçmiş olmasına bağlıdır. Yetkili mahkeme tarafından eşin gaipliğine karar verilmesi, gaip açısından ispat hukuku bakımında olağan ölümle ile aynı hukukî sonuçlar doğurur (Dural vd., 2016: 211).

Evlilik akdinin tarafını oluşturan eşlerden biri hakkında gaiplik kararı alınması evliliği sona erdiren sebepler arasında sayılmadığı için, mal rejiminin tasfiyesi bu aşamada söz konusu değildir. Öncelikle evliliğin sona erdiğinin ispatı gerekmektedir. Eşi ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya en az beş yıldan beri eşinden haber alamayan kişi, evlilik birliğinin feshine eşin gaipliğine karar verme talebine ekleyerek yahut ayrı bir şekilde dava açarak talep edebilecektir. Hâkimin gaiplik kararını esas alıp bunu gerekçe göstererek evliliğin feshine karar vermesiyle evlilik sonlanmış olacaktır. Bu hukuki yola başvurulmadığı müddetçe, evlilik akdi fiilen olmasa bile hukuki açıdan devam ediyor olacaktır (Şıpka, 2011: 146; Ateş,2013: 78).

Yukarıda da ifade edildiği üzere eşlerden biri hakkında gaiplik kararı verilmesinin, evlilik birliğinde geçerli olan mal rejimine etkisi Türk Medeni Kanun'da hüküm altına alınmamıştır. Burada dikkat edilmesi gereken konu gaiplik kararının etkisinin, hakkında karar alınan eşin ölümü ispatlanmış gibi hukuksal sonuç doğuruyor olmasıdır. Hakim tarafından eşlerden birinin gaipliğine karar verilmesi üzerine, gaiplik kararı ölüm kütüğüne kaydedilir. Hakkında gaiplik kararı alınan kişi aksi ispat edilinceye kadar ölmüş kabul edilir. Eşlerden birinin ölümü ile yasal mal rejimi sona ereceğinden, gaibin ölmüş sayılması kararı karşısında edinilmiş mallara katılma rejimi de sona erecektir (Dural vd., 2016: 211; Sarı, 2007: 88).

Gaipliğe karar verilmesi ölüm tehlikesi içinde kaybolunduğu ya da kişiden en son haberdar olunan günden itibaren hüküm doğuracak, kaybolanın terekesi bu tarih itibarıyla mirasçılara geçecektir. Katılma alacaklısı eş, mal rejiminin ölüm nedeniyle sona ermesi hâlinde ölüm tarihinde, katılma payı için hak iddia edebilecektir. Gaiplik kararından kaynaklanan ölüme bağlı haklar bakımından ise ölüm tehlikesinin gerçekleştiği ya da son haber alınan gün itibarıyla gaip ölmüş sayılarak, geride kalan eşin katılma alacağı da bu tarihten itibaren terekenin paylaşımında göz önünde bulunulacaktır (Zevkliler vd., 2015: 273).

Edinilmiş mallara katılma rejimi, gaiplik kararı alınmasının dışında eşlerden birinin ölüm sonucu doğuracak bir olay meydana gelmesi nedeniyle cesedinin bulunamayacak şekilde ortadan kaybolması durumunda da sona ermiş olduğu kabul edilmektedir. Ölüm karinesi adı verilen bu

halde; ölümüne kesin gözle bakılan hâdiseye maruz kalan eşlerden birinin ölü bedeninin bulunamaması hâlinde o yerdeki en büyük mülkî idare amirinin emrine istinaden nüfus kütüğüne ölü kaydı yazılır. Nüfus kütüğüne bu şekilde ölü kaydı işlenen eşin tâbi olduğu mal rejimi de sona erecektir (Öztaş, 2004: 312).

4. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERME ANI VE ÖNEMİ

Yasal mal rejiminin ne zaman sona ereceği TMK.225/2 fıkrası gereğince “*Mahkemeye evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.*” Hüküm altına alınan haller için belirtilmiş olup, başka bir mal rejimine geçme halinde ve ölüm halinde hangi anda sona ereceği ifade edilmemiştir. Bundan dolayı diğer sona erme hallerinde de yasal mal rejimi hangi an da sona ereceği belirtilecektir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme anının tespiti önem arz etmektedir. Öncelikle MK. m.228 gereği, eşlerin sahip oldukları hem kişisel hem de edinilmiş oldukları mallar, mevcut mal rejiminin son bulacağı tarihteki vasıflarına göre tasfiyeye dahil olurlar. Önem arzeden diğer bir husus ise, tasfiyeye katılacak olan edinilmiş malların değerini tespit ederken karşımıza çıkmaktadır. Medeni Kanun m.235 hükmü gereğince, mal rejiminin sona erdiği tarihte evlilik birliğinde elden çıkarılmamış edinilmiş mallar, tasfiyenin yapıldığı tarihteki değerleri ile hesaplanacaktır. Son olarak da, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesindeki zamanaşımında mal rejiminin sona erme anı önem arz etmektedir. Bu husustaki zamanaşımının başlangıç tarihi de, mal rejiminin son bulunduğu tarih olarak kabul edilecektir ⁵ (Köseoğlu ve Kocağa, 2009: 705; Yargıtay 8.Hukuk Dairesi 2013/15038 E. 2014/14699 K.).

4.1. Ölüm Durumunda

Daha önce yukarıda da ifade edildiği üzere, eğer eşlerden biri olağan bir ölüm sonucu vefat etmişse eşin ölüm tarihinde, ölüm kaydının düşülmesi ön koşulu ile ölüm karinesi halinde tehlike hali ya da kaybolma tarihinde, gaiplik kararının da mahkeme kararıyla verilmesi koşuluyla da en son haber alma tarihi ya da tehlike tarihi, mevcut mal rejiminin son bulunduğu an olarak kabul edilmektedir (Şıpka,2011: 148; Sarı,2007: 51; Yargıtay 2.Hukuk Dairesi 2006/9531 E. 2006/17441 K).

⁵ Yargıtay 8.Hukuk Dairesi 2013/15038 E. 2014/14699 K. “ ...Kararının Kesinleştiği tarihten itibaren zamanaşımının başlayacağı”.

4.2. Başka Bir Mal Rejimine Geçilmesi Durumunda

Başka bir mal rejimi seçilmesi durumunda seçilen mal rejimi sözleşmesinin akit tarihi, bir önceki edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme anı olarak kabul edilir. Fakat geçilen mal rejimi sözleşmesinin yürürlük tarihi akit tarihinden ileriki bir tarih olarak belirlenmişse veya yürürlüğe girmesi geciktirici bir koşula bağlanmışsa; kararlaştırılan ileriki tarihin gerçekleştiği veya ileri sürülen koşulun gerçekleştiği anda, edinilmiş mallara katılma rejimi sona erer (Öztaş, 2004: 311; Sarı, 2007: 93).

4.3. Evliliğin Mahkeme Tarafından İptali veya Boşanmaya Dayalı Sonlandırılması, Mal Ayrılığı Rejimine Geçirilmesi Yönündeki Kararı Durumunda

Yukarıda başlıkta da ifade edilen mahkemece mutlak veya nispi butlan sebeplerine dayandırılarak evliliğin iptaline, evliliğin boşanma talebine bağlı olarak mahkemece sona erdirilmesi ve yine mal ayrılığı rejimine geçirilmesine karar verilmiş olması durumlarında edinilmiş mallara katılma rejimi mahkemece karar verildiği anda değil, davanın açıldığı andan itibaren geçerli olmak üzere son bulacaktır (Ateş, 2013: 77).

Boşanma kararı Yabancı Mahkemeler tarafından verilmişse; bu kararın Türk Mahkemelerinde geçerli olması için gerekli olan tanıma ve tenfiz kararlarının da alınması şartıyla, yabancı mahkemede boşanmak için açılan davanın dava açma tarihinde edinilmiş mallara katılma rejimi son bulmuş olacaktır (Yetik, 2008: 708; Şıpka, 2011: 159; Kırmızı, 2012: 51; Özüğür, 2013: 46).

SONUÇ

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme sebepleri ve son bulmanın hangi vakitte gerçekleşmiş olduğu meselesi, edinilmiş mallara hangi malların ve değerlerin gireceğinin tespit edilmesi noktasında büyük önem arz etmektedir. Edinilmiş mallara katılma rejimine bu rejimin başladığı tarih ile sona erdiği tarih arasında edinilmiş olan mallar girmektedir. Örneğin; evliliğin boşanmaya bağlı olarak sona ermesi durumunda, boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren edinilen mallar kişisel mal olarak kabul edilmekte ve bu mallar üzerinde diğer eşin hakkı söz konusu olamamaktadır. Fakat, boşanma davası reddedildiğinde, evlilik devam ettiği ve edinilmiş mallara katılma rejiminde evliliğin devamı müddetince edinilen mallara da tasfiye sırasında eşlerin katılma alacağı talep etme hakkı doğacağı için, boşanma davasının açılma tarihinden reddedildiği tarihe kadar ki dönemde elde edilen mallar da tasfiye hesabına katılacaktır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesinde önem arz eden diğer husus tasfiye edilecek olan malların hangi tarihteki değerlerinin esas alınacağı hususudur. TMK.m.228'de de hüküm altına alındığı üzere edinilmiş

mallar ile kişisel mallar, rejimin sona erme anındaki değerleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Son olarak şunu ifade etmek gerekirse; edinilmiş mallara katılma rejimi boşanma veya iptal ile ya da mal ayrılığı rejimine geçme talebi ile açılan dava tarihi ile hüküm tarihi arasında geçen sürede edinilen mallar tasfiye konusu olmayacak, yani eşlere bu mallarla alakalı katılma hakkı doğmayacaktır. Çünkü her iki durumda da edinilmiş mallara katılma rejimi dava tarihinde sona erecektir.

KAYNAKÇA

Acabey, M. B. (2007). Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları-İspat Kuralları ve Eşlerden Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9, 491-534.

Acar, F.(2016). *Aile Hukukumuzda Aile Konutu Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı*, Seçkin Kitapevi, Ankara

Akyavuz, İ. H. (2011). Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mal - Kişisel Mal Ayrımı, *İstanbul Barosu Dergisi*, 85 (6), 203-231.

Ateş, T. (2013). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, Bilge Yayınevi, Ankara.

Başpınar, V. (1999). Türk Medeni Kanun Hakkındaki Bazı Düşünceler, *Gazi Üniversitesi Hukuk Dergisi*, 3 (1-2), 48-62.

Büyüktanır, T.(2002). Türk Medeni Kanununda Eşler Arasındaki Yasal Mal Rejimi, *Ankara Barosu Dergisi*, 103-130.

Demir, Ş.(2014). Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değerin Hesaplanması ve Paylaştırılması, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 247-269.

Dural, M.- Öğüz, T.- Gümüş, A.(2016). *Aile Hukuku*, Filiz Kitapevi, İstanbul.

Gençcan, Ö. U.(2006). Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi, *Adalet Dergisi*, 24, 1-13.

Kayış, F.(2012). Eşlerden Birinin Ölümünün Boşanma Davasına, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesine ve Miras Hakkına Etkisi, *Terazi Hukuk Dergisi*, 67, 22.

Keskin, A. (2011). Türk Medeni Hukukunda Mal Rejimleri, *İstanbul Barosu Dergisi*, 85 (4), 122-133.

Kırmızı, M.(2012). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Aile Konutu*, Yargın Hukuk Yayınları, İstanbul.

Köseoğlu, B.-Kocaağa, K.(2009). *Aile Hukuku ve Uygulaması*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara.

Moroğlu, N.(2013). *Mal Rejimi Davaları ve Katılma Alacağı Davaları, Aile Mahkemelerinde 6100 Sayılı Yasa Uygulamaları İçinde*, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.

Mortaş, S. Eşler Arasında Mal Rejimleri, <http://www.taa.gov.tr/indir/esler-arasinda-mal-rejimi-suleyman-mortas-yargitay-2hd-tetkik-hakim-ZG9zeWF8c3VsZXltYW4tbW9ydGFzLWVzbGVyLWFyYXNpbmRhLW1hbC1yZWppbWkucGRmfDI0/>
_Erişim Tarihi: 29.03.2016

Özdamar, D.- Kayış, F. (2012). *Yasal Mal Rejimi ve Tasfiyesi*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Özmen, N. (2007). Türk Medeni Hukukunda “Mal Rejimi” Kavramı ve Olağanüstü Mal Rejimi, *Hukuk Gündemi*, 8, 40-43.

Öztan, B. (2004). *Aile Hukuku*, 4.baskı, Turhan Kitapevi, Ankara.

Öztaş, İ. (2009). MK.M.240 Kapsamında Sağ Kalan Eşin Aile Konutu Üzerindeki Hakkı, *EÜHFD*, C. XIII, 3-4, 223-264.

Özüğür, A. İ. (2013). *Mal Rejimleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013

Sarı, S. (2007). *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, Beşir Kitabevi, İstanbul.

Şıpka, Ş. (2011). *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, 1.Baskı, İstanbul.

Şimşek, M. (2012). Uygulamada Mal Rejimi Davaları, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99, 381-396.

Üstün Erdoğan, S. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununa Göre, Mal Rejimi Tasfiyesinin Anlaşmalı Boşanma Davalarında Düzenlenen Protokol İle Gerçekleşmesi, <http://www.yasaizleme.org.tr/pdf/mal-rejimi-tasfiyesi.pdf> Erişim Tarihi: 15.03.2016

Yetik, N. (2008). *Boşanma, Anlaşmalı Boşanma ve Mal Rejimleri*, Bilge Yayınları, Ankara.

Zevkliler, A. Ertaş, Ş. Havutçu, A, Gürpınar, D.(2015). *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, 9.Baskı, Ankara.

Zeytin, Z. (2008). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2005/ 12451 E. 2005/14803 K. www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.02.2016

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2006/9531 E. 2006/17441 K. www.kazanci.com Erişim Tarihi: 15.02.2016

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 2011/ 3625 E.2011, 4839 K. www.kazanci.com Erişim Tarihi: 01.03.2016

Yargıtay 8. Hukuk Dairesı 2013/15038 E. 2014/14699 K. www.kazancı.com Erişim Tarihi:
04.03.2016

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2008/444 K. www.kazancı.com Erişim Tarihi: 11.03.2016